

Editura NEUMA
Strada Carpați nr. 28
Dej, județul Cluj

Editor: Andrea H. Hedeș

Copertă și DTP: Gelu Iordache

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DOGARU, RAMONA

Scrisorile de odinioară : proză scurtă / Ramona Dogaru.

- Dej : Neuma, 2026

ISBN 978-630-357-050-1

821.135.1

RAMONA DOGARU

Scrisorile de odinioară

PROZĂ SCURTĂ

Editura
NEUMA
2026

CUPRINS

PREFAȚĂ	5
MĂRȚIȘORUL	7
GRĂDINA JAPONEZĂ,	
PRĂJITURILE MAMEI ȘI... PREMIERUL	13
SCRISORILE DE ODINIOARĂ	17
MAGIUNUL DE PRUNE	22
ORDIN DE MINISTRU	
PENTRU UN CUIB DE BERZE	28
ORACOLUL, ACEST STRĂMOȘ	
AL FACEBOOK-ULUI	31
LECȚIA PRIVATĂ LA MATEMATICĂ	38
POVEȘTEA LUI CIUGULEȚ	44
SUGESTII ȘI RECLAMAȚII	
PENTRU... IEPURAȘ	47
ZÂNA MĂSELUȚĂ, ȘORICELUL	
SAU... CIOARA?	51
SARMALELE DE BOGDAPROSTE	54

SUNTEM DISPUȘI SĂ NE CĂUTĂM...

INIMI DE TINICHEA?	59
VOI CE SUPERSTIȚII AVEȚI?	64
N-AM PRIMIT NICIODATĂ FLORI	
DE LA UN BĂIAT	68
LIMONADA CU MENTĂ	74
VOI CUM VĂ ÎNȚELEGEȚI CU MERCUR?	77
POATE CĂ IUBIREA TREBUIE SĂ FIE MOLCOMĂ.	
AȘEZATĂ. FĂRĂ EFORȚ	84
ANTIDOT: IUBIRE PURĂ,	
CUPRINSĂ ÎNTR-O PICĂTURĂ DE MARE	88
SĂ NE MAI LĂSĂM ȘI DUȘI DE VAL...	94
NIMIC ÎN AFARĂ DE OCHII BLÂNZI,	
PREA TIMIZI, NU-L DEOSEBEA	
DE RESTUL CLASEI	98
DACĂ GOE AR FI FOST... ZOE	102
EȘTI PREA BUNĂ!	105
VÂNZĂTOARE LA ALIMENTARA	110
APROAPE 50% DINTRE ROMÂNI	
CRED AZI CĂ REGIMUL COMUNIST	
A FOST UN LUCRU BUN PENTRU ROMÂNIA	115
M-AM HOTĂRÂT SĂ DEVIN INDEPENDENTĂ...	
ENERGETIC	119

CE S-A ÎNTÂMPLAT?

NU S-A ÎNTÂMPLAT NIMIC!	125
DESPRE HALLOWEEN,	
DRACULA ȘI... ELON MUSK	131
RUȘINOS. UMILITOR. INUTIL	135
DE OBICEI, 1 DECEMBRIE	
E DESPRE ROMÂNIA	138
SE CAUTĂ MOȘ CRĂCIUN!	142
IAR N-O SĂ MAI MĂNÂNC ȘNIȚEL...	146
VOI, CEI TRECUȚI DE PATRUZECI DE ANI,	
CUM MAI STAȚI CU PRIETENII?	152
SUNTEM NOI OARE PREGĂTIȚI	
SĂ INTEGRĂM BOȚI ȘI ROBOȚI	
ÎN VIEȚILE NOASTRE?	158
N-AM AVUT NICIODATĂ ÎN CURTE BRAD	163
CIORNA	167
POSTFAȚĂ	173

dintre secole și orânduiri. Ne regăsim în ele, precum călătorul care recuperează, din biroul de amintiri pierdute, chipuri de odinioară, obiecte și împrejurări. O carte scrisă cu grație și umor, ce se citește cu plăcere, deși nu este destinată doar plăcerii de a citi, dar și meditației.

Varujan Vosganian

MĂRȚIȘORUL

Legendele mărțișorului sunt numeroase, care mai romantice, care mai vitejești. Cert e că micul obiect de podoabă, cu șnur alb-roșu, care simbolizează renașterea naturii, a fost inclus chiar și în patrimoniul Unesco.

Se zice că ar avea origini daco-tracice (mici amulete alb-roșii fiind purtate pe meleagurile noastre încă de acum 8.000 de ani!), de aceea ne bucurăm de el doar noi, românii, și vecinii noștri bulgari și macedoneni.

La fiecare început de primăvară, româncele își prind în piept mărțișorul aducător de noroc.

Îmi amintesc cu cât entuziasm mă pregăteam, în școala primară, de venirea primăverii! Cu câtă migală prindeam câte un mărțișor pe cartonașul, pe care mai și scriam mici poezioare sau pur și simplu gânduri bune. De fiecare 1 Martie ofeream în dar fetelor din clasă astfel de obiecte „prețioase”, căci vă spun drept, micile mărțișoare de tinichea, frumos colorate, cu coșari, potcoave, buburuze sau ghiociei ne aduceau atâta bucurie, ca primăvara însăși.

Cu mare curiozitate îmi așteptam, la rândul meu, mărțișoarele și gândurile frumoase, oferite la schimb de către celălalte fete.

Băieții, mai pragmatici, nu ne ofereau și catrene. Dar mărișoarele ne erau de ajuns. Mai ales dacă pe la banca noastră trecea... *acel* băiat. Mărișorul de la el era pus numaidecât în piept și purtat cu mândrie.

Nu știu dacă vă mai amintiți mărișoarele pe care le-ați purtat, în copilărie. Eu îmi amintesc, cu siguranță, unul.

Aveam aproape cinci ani în primăvara când mama mi-a dăruit cel mai frumos mărișor. Nu era obișnuitul mărișor colorat, de tinichea, nici floarea în cutie de plastic, oferită de obicei profesoarelor.

Mama îl cumpărase de la fondul plastic, iar eu rămăseseam mută de încântare când văzusem rățușca de culoare cafenie, din lemn lăcuit, ce avea pe cap un batic roșu cu buline. Și, ca și când n-ar fi fost deja destul de frumoasă, rața mai ținea „în brațe” și un coșuleț plin de flori. Era cât o broșă și semăna cu un personaj Disney, parcă anume coborât din televizorul nostru alb-negru, prinzând culoare doar pentru mine.

Inima îmi tresălta, pe sub mărișor, de bucurie, așa că abia am auzit-o pe mama anunțându-ne că mergem într-o vizită.

Vorbea cu surorile mele, care erau incluse deja în discuțiile de oameni mari. Le povestea că o să mergem la o colegă de-a ei de serviciu, să-i cunoaștem fiicele.

Auzisem că una dintre fetițe e înfiată. Așa că am întrebat, din curiozitatea specifică vârstei, ce înseamnă că e „înfiată”. Am aflat atunci, cu stupeoare, că există copii pe care părinții îi abandonează. Mă rog, mama mi-a explicat și ce înseamnă o „casă de copii”, iar pe mine m-au trecut fiori. M-am simțit pe loc și mai norocoasă decât în momentul în care primisem rățușca.

- Laura o cheamă. Cică e foarte lipicioasă, continuă mama. Colega mea îmi spune că, sincer, pe a ei o iubește pentru că ea a născut-o. Dar pe asta o place din toată inima! E chiar de o seamă cu tine!

Tare ciudate mi s-au părut spusele femeii. Și cred că m-am bucurat atunci că n-am și eu vreo soră... înfiată, pe care mama s-o placă mai mult.

- Imediat ce a adoptat-o, a rămas și ea însărcinată. Culmea!, continuă mama povestirea. Așa îi și recomandase o bătrână: „Ia vezi, de înfiază un copil. Pe urmă o să-l faci și tu pe al tău! Că Dumnezeu e mare, te vede dacă faci o faptă bună”.

Și asta mi s-a părut ciudat. Acum însă consider că e oarecum logic: odată ce nu mai are presiunea că *trebuie* să facă un copil, corpul se relaxează și poate avea mai mulți sorți de izbândă în ce privește procrearea.

Dar să revenim la vizita cu pricina.

Am fost primite cu bucurie de mama copilelor. Iar eu le-am observat, pe furiș, să văd ce anume

avea în plus fetița aia adoptată, de o iubea maică-sa așa de mult.

Fiică-sa era blondă, cu codițe împletite și ochi albaștri, blânzi. Ne privea timid, pe sub niște gene lungi. Cea adoptată, brunetă, tunsă scurt, avea o privire vie, dar pe care eu am găsit-o cam îndrăzneță.

- Vai, știi ce înfiptă e?! Nu ca bleaga asta a mea... ni le prezintă, pe scurt gazda, privind-o cu mândrie pe fetița brunetă.

Deși aveam doar cinci ani, am judecat-o aspru pe colega mamei. Și cred că încă o mai fac și acum. Căci, indiferent dacă sunt frați de sânge sau vitregi, copiii nu se compară între ei. Și în niciun caz nu trebuie jigniți.

În scurt timp am fost trimisă cu fetele într-o altă cameră, să ne jucăm. Însă joaca noastră n-a ținut prea mult. Asta pentru că Laura, copila cea „înfiptă”, care îmi remarcase mărtisorul, mi-a cerut să-i dau rățușca.

- Doar să mă uit puțin la ea! a încercat să mă convingă.

M-am opus, invitând-o s-o privească cât poștește, dar la mine în piept.

Însă fata a devenit din ce în ce mai stăruitoare. Și nu că m-ar fi convins, dar m-am gândit că bine, i-o dau puțin s-o vadă. Ce-o să se întâmple?! Aveam garanția că mamele noastre sunt pe aproape și apoi, unde ar fugi cu ea?!

Așa că mi-am desprins mărtisorul din piept, punându-i-l fetei în palmă.

- Merg până la oglindă, îmi spune Laura, iar eu o privesc îndepărtându-se.

Îmi amintesc cum mi-a stat inima în loc când s-a întors de la oglindă cu mâinile goale.

Am privit-o cu o uimire amestecată cu furie și durere, căci nu-mi mai fusese dat până atunci să pierd ceva atât de... „valoros”.

Fata avea o privire malefică, ochii îi sclipeau de satisfacție în timp ce, cu obraji plini... mesteca!

Am fugit, cu disperare, la mama, deși știam că asta n-o să-mi aducă rățușca înapoi. Și mi-am cerut dreptatea!

„Inculpata” a fost adusă în sufragerie. Însă, la întrebarea maică-sii: „unde e rățușca fetei?”, Laura, încă mestecând, a răspuns, cu nonșalanță:

- A mâncat-o lupul...

A scos apoi din gură bucățile de lemn lăcuit, arătând ce se alesese de mărtisor.

Pe lângă furie și durere mi s-a mai adăugat și un sentiment de dezamăgire, când am văzut că întreg auditoriul a izbucnit în râs.

Nu mi-am găsit dreptatea. Însă vizita s-a încheiat brusc, căci n-a fost chip să fiu convinsă să mai rămân sub același acoperiș cu „mâna criminală”.

Primăvara mea a fost totuși frumoasă, ca toate primăverile, mai ales acelea din copilărie. Însă un

mărțișor mai prețios ca acela nu știu să mai fi avut. Chiar dacă, cu timpul, mărțișoarele n-au mai fost doar de lemn sau tinichea, ci de argint sau chiar de aur, niciunul n-a mai prins, odată cu el, deasupra inimii mele atâta încântare, inocență și... primăvară.

GRĂDINA JAPONEZĂ, PRĂJITURILE MAMEI ȘI... PREMIERUL

Unul dintre obiceiurile care mi-au rămas în urma pandemiei este și acela de a petrece cât mai mult timp în natură. Un colț de verdeță și un pic de cer, eventual câteva flori și păsărele cripitoare sunt îndeajuns pentru a-mi înveseli ziua.

În București, locul meu preferat este Grădina Japoneză din Parcul Herăstrău. Spre surprinderea mea, nu mulți locuitori ai capitalei o cunosc. Dar haideți să vă spun cum am descoperit-o eu!

*

Vă mai amintiți, pe vremuri, când obișnuiam să primim musafiri? Când casele erau mici, dar ușile mereu deschise? Când apropiați, rude sau prieteni de-ai părinților veneau uneori neanunțați, însă nimănui nu i se părea asta o nepolitete? Când casele se umpleau de voie bună și miroseau a prăjituri?

Vă spun pe cuvânt, mama făcea cele mai bune prăjituri! De la pandișpan pufos cu vișine și zahăr pudră, la negrese sau tăvălite. Torturi cu cremă de vanilie și fructe exotice sau cu mere caramelizate. Casa mirosea când a vanilie, când a zahăr ars,

ciocolată, nucă de cocos sau rom. Ce bucurie pe mine când făcea mama prăjituri! Abia acum îmi dau seama că ar fi trebuit să mai am un motiv de bucurie: pentru că, oricât de multe aş fi mâncat, nu mă îngreăşam deloc. Asta e, însă, altă poveste...

Cum vă spuneam, eram convinsă că prăjituri mai bune ca ale mamei nimeni nu face! Dar asta numai în cazul în care nu aşteptam musafiri.

Când mama gătea doar pentru noi, ai casei, totul ieşea perfect: blatul cel mai pufoş, crema cea mai... cremoasă. Când însă ştia că are invitaţi, ceva se întâmpla, invariabil. Atunci blatul nu mai creştea sau se ardea pe fund, tortul se încăpăţâna să iasă strâmb, ca un cap de balaur, iar crema... ei bine, crema ba se prelingea, prea apoasă, ba avea coco-loaşe. Oricum, ceva se ivera, încât oaspeţii poate că n-ar fi înţeles de ce-s aşa de mândră de prăjiturile ei.

Încercam să-i vin în ajutor, raşchetam arsura cu un cuţit, ori netezeam „capul de balaur”, până ce, în final, dulciurile erau servite.

Vă mărturisesc că erau destul de bune, chiar şi în condiţiile date, dar mie tot îmi era ciudă că nu puteam să mă mândresc pe deplin cu specialităţile casei.

Poate vă întrebaţi ce anume m-a făcut să vă povestesc de prăjiturile mamei. Sau ce legătură au ele cu Grădina Japoneză. Păi să vă zic.

Acum câţiva ani, prin 2018, a avut loc vizita premierului japonez în România, vizită istorică, aşa cum a fost denumită de presă, întrucât a fost singurul prim-ministru japonez care a venit la noi în ţară. Doar că, după aterizare, înaltul demnitar nu a putut să-şi viziteze omologul român, întrucât... omologul tocmai îşi dăduse demisia, iar ţara rămăsese aşa, cam fără premier.

Într-un fel îmi venea să râd când urmăream ştirea la televizor, căci, cum e vorba la români, „parcă numai nouă ni se putea întâmpla”. Dar am încercat şi un sentiment de ruşine. Mai degrabă mi-am amintit stânjeneala cu care serveam, în copilărie, musafirilor prăjiturile înjumătăţite de cât le raşchetasem cu cuţitul. Şi mi-era ciudă! Mi-era ciudă, că ştiam că putea fi şi altfel!

Ei, dar să luăm partea bună a lucrurilor. Căci, ca şi prăjiturile pentru oaspeţii noştri, orice lucru are şi o parte bună. Prim-ministrul Japoniei nu a fost lăsat chiar de izbelişte. E drept că n-a mai fost la Palatul Victoria, ci a fost poftit... să se plimbe. Şi chiar s-a plimbat, prin Grădina Japoneză din Herăstrău.

Aşa am aflat, iată, că avem o grădină japoneză chiar în inima Bucureştilor. M-am dus, deci, s-o văd şi eu, numaidecât. Şi de atunci, de când cu premierul Japoniei, a rămas unul dintre locurile mele preferate din capitală.

Fie că merg primăvara, să-i admir cireșii în floare, fie că merg vara sau toamna, îmi place colțul ăla de verdeată, fără alei betonate, în care oamenii sunt liberi să calce iarba, ba chiar organizează ședințe de yoga sau picnicuri.

SCRISORILE DE ODINIOARĂ

Așa cum avem o zi internațională a fetei sau a poeziei, a ciocolatei sau, de ce nu- chiar a iubirii, avem și o zi internațională a... scrisului de mână. Scrisul de mână e, așadar, sărbătorit pe data de 23 ianuarie.

Data coincide cu ziua de naștere a lui John Hancock, rămas în istorie datorită semnăturii sale stilistic aparte, pusă pe Declarația de Independență a Statelor Unite ale Americii.

Câți dintre noi mai obișnuim, însă, să scriem de mână?! Dacă stau bine să mă gândesc, până și listele de cumpărături le scriem azi pe telefon.

Acum, vă fac mărturisirea și că în momentul de față mă aflu în fața *laptop*-ului, simțindu-mă poate ușor vinovată față de stiloul care mă „privește” stinger de pe caietul cu notițe.

Mai știți, de pildă, când ați scris ultima oară o scrisoare?

*

Îmi amintesc, cu amuzament, de o întâmplare simpatcă din copilăria nepoatei mele. Eram spre sfârșitul anilor '90, într-o vizită la verișoara mea, care avea fetele la grădiniță.

Pentru că cea mică, în vârstă de cinci ani, ne tot întrerupea din conversație, vară-mea s-a gândit la un tertip. Mici viclesuguri... nevinovate, pe care mamele de copii mici sunt nevoite să le inventeze, pentru a câștiga câteva clipe de răgaz. I-a dat, așadar, fetiței tema de a scrie o pagină întreagă cu litera „c”. Oricum, nu strica să-i îmbunătățească fiicei caligrafia.

Pe cât de mare mi-a fost amuzamentul urmărindu-i celei mici figura conștiințioasă, în timp ce-și primea tema, tot atât de mare mi-a fost uimirea când nepoțica mea și-a făcut apariția înapoi la noi după numai... un minut!

-Ai terminat de scris?! o întreabă vară-mea, la fel de mirată ca mine și, să recunoaștem, puțin încurcată de faptul că planul ei nu-i ieșise întocmai.

- Dal răspunde micuța, cu mândrie. Hai să vezi! Nevoite fiind să lăsăm cafeaua și discuția în suspensie, mergem să vedem, negru pe alb, cum era posibil ca, la numai cinci ani, copila să fi terminat de scris o pagină întreagă de litera „c”, într-un singur minut?!

Îmi amintesc cum am izbucnit în râs, și eu și vară-mea, uimind-o noi, de data asta pe fetiță, care nu înțelegea în ruptul capului ce anume găsisem așa de amuzant.

Calculatorul de pe birou era deschis și, pe un document în *Word*, cursorul clipea încă, neho-

tărât, deși ajunsese exact la sfârșitul paginii cu litera „c”.

*

Cât despre scrisori, aceste modalități de comunicare *old fashion*, care odinioară erau cât se poate de obișnuite, probabil că cele mai importante, pentru mine, au rămas scrisorile de dragoste din adolescență.

Într-o perioadă îmi ajungeau... zilnic, asigurându-mă că totuși nu întotdeauna „ochii care nu se văd, se uită...” Iar iubirea adolescentină de pe vremuri era deseori „pecetluită” cu astfel de... dovezi scrise, ce cuprindeau în paginile lor mult entuziasm, dor și poezie.

Timp de vreo două săptămâni, acesta a fost singurul mod de comunicare între noi, îndrăgostiții, despărțiți nu de... familia Capulet, ci de un banal examen de admitere la facultate.

Mărturisesc că acest mod de comunicare pe mine m-a încântat. Sigur nu la fel de tare pe bietul poștaş, care era nevoit să urce zilnic cinci etaje. Blocul meu nu era dotat cu lift, iar scrisorile romantice pe care scria, invariabil, „recomadat”, nu-i dădeau mesajului posibilitatea de a le azvârli, cu nepăsare, în cutia poștală de la parter.

Părinții mei îl priveau cu milă când acesta intra, găfâind, și îi ofereau mereu o cafea și un pahar cu

Ioan MISSIR

FATA MOARTĂ

editura
A ANET
REVOLUTION

A doua zi, o cută îi brăzda fruntea. Știam că-i supărat.
-Ce? Nu ți-s boii acasă, mă Țugui?

-Ba da, domnule căpitan, dar, să nu vă supărați, am o rugămintă...

-Spune, mă!

-Mă tem să mă duc acasă la șaizeci de kilometri, cu atâtea efecte militarești, cu cai și cu căruță... Oi da peste jandarmi și m-or închide. Or crede că-s lucruri de furat. M-aș duce acasă să-mi aduc haine civile, și poimâini îs aici.

-Bine, măi! Du-te.

Și dus a fost.

Trecu o zi, două, o săptămână. Țugui nu vine.

„Ce s-o fi întâmplat? Îmi zic. Prea e conștiincios și de cuvânt să mă fi dat de sminteală tocmai acum.”
Mai trece o săptămână. Neliniștit, scriu primarului din sat, întrebându-l: „Ce-i cu soldatul demobilizat Țugui Dumitru cont. 1909...”

Peste câteva zile primesc cartea poștală, pe care o păstrez și astăzi:

„Mitoc, 25 iunie 1918

Domnule căpitan,

La scrisoarea dv. din 20 corente, am onoare a vă informa că soldatul demobilizat Țugui Dumitru a murit de tifos exantematic și a fost îngropat acum nouă zile” ...

Astăzi, Țugui, Dumnezeu să-l ierte, își doarme somnul de veci în cimitirul de pe malul Prutului... Trupul lui neobosit, de mult e prefăcut în țărână, iar mormântul lui, înțelenit, abia face o cută deasupra pământului...

Bietul Țugui! Ades, când noaptea e liniștită și vrăjit ascuți viața, mă întreb: „Oare Țugui, în graba lui spre moarte, apucat-a să-și dezgroape comoara tănuță oftând pe Fata Moartă?”

CUPRINS

Cum am trecut Carpații	5
Atac la Corond.....	16
La rețele	27
Prin Grozești, spre Hîrja	38
Fata Moartă.....	52
Cota 1.290.....	76
Pe valea Bucieșului	92
Un Revelation	107
Chef la Piscul Ratei	121
O permisie	135
Cireșoala	158
Armistițiu	174
Triunghiul morții	189
Demobilizarea	200
Flori veștejite.....	208
Țugui	218

CUM AM TRECUT CARPAȚII

De mai bine de jumătate de ceas, corniștii sună „adunarea ofițerilor” în pas alergător, dar în cort nu mișcă nimeni. Deși auzim semnalul, moleșiți de somnul de dimineață, ne întoarcem pe partea cealaltă.

-Ce Dumnezeu, mormăiește unul, nu ne-am sfârmat picioarele pe toate coclaurile Grozăștilor trei zile? Sună mă până-a sta vântul!

Degeaba ne înfundăm capul în pățuri. Corniștii sună mereu. Afară, ordonantele se sfâtuiesc ce să facă.

-Hai să-i sculăm, c-om mânca bataie degeaba, se aude în șoaptă.

Mai trece un răstimp, aud o tasă stăpânită, foaia de cort din față se cascade puțin, și capul speriat al lui Țugui, ordonanța mea, apare.

-Don' sblocotenenent, don' sblocotenenent!

-Ce-i mă?

-Trăiți, don' sblocotenenent! De un ceas sună adunarea domnilor ofițeri în pas alergător!

S-a topit vraja odihnei. Bombănind, ne căutăm vestoanele și bocancii și iată-ne pe malul Cașinului la spălat. Treziți de-a binelea de răcoreala apei, recăpătăm buna dispoziție, dar nu ne putem dumiți ce s-a întâmplat de i-a venit poftă colonelului să ne cheme. E ceasul 12. Soldații în plin repaus își cos efectele, își curăță armele, iar grupuri-grupuri, tolăniți pe iarbă în jurul corturilor, pălăvrăgesc. Locotenenentul Vlașca, comandantul companiei, Boteanu și cu mine pornim spre fabrică, unde-i popota noastră. Sala cazinoului, unde ne adunăm de obicei, e aproape goală. Însă, într-un colț, doi joacă table, vreo câțiva chibitesc, iar dintre „cei mari” nu-i nimeni. Abia pe la 1, apare maiorul Toescu, asudat, cu bluza deschisă și cu chipul pe

ceafă. Ofițerul de serviciu și toți sergenții de zi, droaie după dânsul. Urcă încruntat scările, se oprește în prag, și după ce ne aruncă o privire piezișă pe sub sprâncene, face semn să ne strângem cerc în jurul său.

-Băieți! Numai două vorbe. Nu-i timp de pierdut. Am primit ordin să executăm un marș ofensiv! Marș ofensiv!

Se face tăcere completă. Trec vreo câteva clipe și unul dintre noi întreabă:

-Unde?

-Nici o vorbă, nici o vorbă, se stropșește răgușit maiorul. Cartușe de război pe oameni și rația de rezervă. Cartușe, cartușe! S-a auzit?

S-a auzit; dar nimeni nu pricepe nimic. Despre ce marș ofensiv poate fi vorba? Abea ne-am întors ieri-seară din manevre. Colonelul Gorski, comandantul regimentului, e la Botoșani, căpitanul Pascu, mi se pare la Adjud; o parte din băieți au șters-o la Bacău, unde-i un varieteu fain! Cel mai mare în grad a rămas maiorul. Masa o luăm pe repezeală, aproape în tăcere, îngândurați. Nu se aude decât trăncănitul farfurilor și al tacâmurilor. Fiecare de-abia aștepta să se termine atmosfera aceasta încărcată și să-și vadă de trupă. Ordini, comenzi, cruci, dumnezei, ghionturi, palme și răcnete se amestecă timp de trei ceasuri, până ce corturile sunt strânse, ranițele făcute, cartușele și rațiile de rezervă distribuite. Pe plutoane, cu arma la picior, așteptăm semnalul de plecare. La patru jumătate, încolonați câte patru, pornim spre înfrăcătoare.

Fără voia noastră, aruncăm o privire fabricii Union, în jurul căreia, de bine, de rău am trăit câteva săptămâni veseli și tineri! Nici urmă de bivouac. Cașinul își duce nestingherit și nepăsător apele repezi, la vale. Dumbrava din cotul lui, încremenită, pare un decor de

teatru.

Mergeam spre graniță.

Muntele Războiul străjuiește intrarea defileului, cu Măgura Cașinului. Îngusta cale ferată, a societății forestiere, urmărește, șerpuind, cursul apei. Iar murmurul Cașinului neastâmpărat, face cor cu neliniștea sufletelor noastre.

Urcăm! La fiecare haltă, ofițerii discută laolaltă probabilitățile. Părerile sunt împărțite și chiar și cei mai pesimiști nu cred într-un război acum, în preajma toamnei, afară numai dacă în cel mult două luni s-a sfârșit cu Puterile Centrale.

Fluierul ne împrăștie pe la plutoane și, ca un șarpe enorm, batalionul se târâie la deal. Nu ne distrage nici valea încântătoare a Buceșului, nici pitorescul defileului, nici plaiurile minunate ale Sboinei, nepătate încă de sânge. Pe la toacă, un popas mai lung la înfrăcătoare, un nume care curând va fi pe buzele tuturor, astăzi punct trigonometric și câteva cabane de care se folosesc exploatorii codrilor necălcați decât de fiare. Înserează, dar pornim înainte spre Clăbuc. Urcușul e în piept, echipamentul greu, și deși suntem la jumătatea lui august, e cald tare, și pe lângă toate, neliniștea fiecăruia sporește cu cât ne depărtăm de locurile unde cunoaștem fiecare potecă. Șoseaua strategică, construită de curând, cotește și ocolește înălțimile, pentru a răzbi până la graniță. Odată cu seara, ajungem la poalele Clăbucului, enormă, căpătână de granit, învăluită în umbră misterioasă, amenințătoare. Trupa, înșirată pe dreapta și pe stânga șoselei, se pierde în noapte. Doar câte un licurici, țigară aprinsă, vădește prezența cuiva.

Ofițerii, chemați la ordine de maior, sfârșesc prin a înțelege că la noapte se decretează mobilizarea,

dar peste un ceas trecem Carpații. Pichetul nu e departe, un grănicer are să ne fie călăuză până la pajura împăratească. Până atunci, tăcere completă. Pe companii, fiecare soldat își leapădă ranița, gamela și bidoanele, ca să fie mai sprinten și să nu facă zgomot. Într-o tăcere impresionantă, pe o noapte de păcură, cu nervii întinși ca niciodată, ne înolonăm și așteptăm. E ceasul 10, și codrii misterioși prind a înghiți cele dintâi formațiuni ale regimentului. Când vine rândul nostru și trupa încarcă armele încă mute, înțelegem că totul s-a sfârșit. Pornim. Nu vorbește nimeni. E așa de întuneric, încât abia poți bănui spatele camaradului din față. Din când în când o bufnitură, și coloana se oprește. S-a poticnit și a căzut un om sau un cal de la mitralieră și fiecare, pe înfundate și cu grije, se întreabă ce-i. Mergem pe o potecă; ne-am înșirat prin flanc câte unul, și vreme de două ceasuri nimic nu schimbă tălăzuirea aceasta nesuferită. Doar înștiințările înaintașilor noștri, comunicate înăbușit și alandala, că dăm peste un copac prăbușit, peste un podeț ori șanțuleț.

Deodată, avem impresia că murmurul aproape nedeșlușit al celor din fața noastră, cu care ne deprinsesem de la plecare, s-a topit parcă. Coborâm! La fiecare pas dăm peste trunchiuri de copaci, peste bolovani; piciorul se afundă în băltoace. După opinteli și șoșoteli, ne oprim. Se trimit agenți de legătură spre capul coloanei și, cu strângere de inimă, aflăm că ne-am rătăcit. Un cal de la compania de mitraliere, din coada batalionului, s-a desprins din rând și a luat-o la întâmplare prin pădure, iar compania a cincea și a opta, după dânsul. Ne-am oprit în fundul unei văgăuni și nu ne puteam mișca. Suntem la noi? Am trecut la inamic? Nimeni nu îndrăznește să scapere ori să aprindă un chibrit, iar trosniturile uscăturilor pe care calcă unul

sau altul iau proporții neobișnuite. S-a făcut aproape unu jumătate. Cei câțiva ofițeri, printr-un instinct de solidaritate nemărturisit, ne găsim împreună, așteptând agenții trimiși la întâmplare să caute legătura ruptă. E răcoare strasic, și la început e plăcut să simți sudoarea zbicindu-se. Suntem lac de apă doar! De la o vreme, un tremur ne cuprinde și dărdăim fără voia noastră. Zadarnic ne împotrivim. Un fel de frică pune stăpânire pe noi și în vreme ce, ca la o comandă, norii se împrăștie, și prin perdeaua lor răsare luna, o pocnitură de armă stărnește ecoul pădurii întregi. Sărim în picioare cu toții, și până să ne reculegem se mai aude o pocnitură, și alta, și alta. Focurile se întetesc și se încrucișează peste capetele noastre. Răpăie o mitralieră câteva minute, ricoșete, bâzâie și plesnesc copacii. Pădurea are două orchestre proprii, dar amândouă cântă în același timp. Și în măsura în care deasupra noastră se desfășoară alarma aceasta amețitoare, ne cuprinde o revoltă surdă. Cum să sfârșim fără a fi început măcar? E cu putință? Nici n-am văzut inamicul; nici nu știm că e război, și să pierim striviți ca niște râme, în fundul unei mocirle, fără a trage sabia? De vreme ce suieră gloantele, poți muri. Dar cum să mori când nici nu te-ai bucurat de viață? Nu se poate! Doar zburciul nopților de învățătură stăruie încă în mine. Și apoi, mă așteaptă părinții, și am drept să trăiesc. Și vreau să trăiesc! Am așteptat să fiu om, m-am trudit să fiu om, și acum să mor fără să mă apăr? Cel puțin să tragem și noi, să ne apărăm, să încercăm. Dar cum? Zadarnic ne învărtim pe loc, pierduți, neputincioși! Nu vedeam nici o ieșire. Din clipă în clipă, așteptăm să fim uciși, și în fiecare umbră care se mișcă bănuiam patula inamică, gata să ne culeagă, fără a putea face un gest de împotrivire.

Dar, ca prin minune, împușcăturile se răresc și

CUM AM TRECUT CARPAȚII

De mai bine de jumătate de ceas, corniștii sună „adunarea ofițerilor” în pas alergător, dar în cort nu mișcă nimeni. Deși auzim semnalul, moleșiți de somnul de dimineață, ne întoarcem pe partea cealaltă.

-Ce Dumnezeu, mormăiește unul, nu ne-am sfărmat picioarele pe toate coclaurile Grozăștilor trei zile? Sună mă până-a sta vântul!

Degeaba ne înfundăm capul în pături. Corniștii sună mereu. Afară, ordonanțele se sfătuiesc ce să facă.

-Hai să-i sculăm, c-om mânca bataie degeaba, se aude în șoaptă.

Mai trece un răstimp, aud o tasă stăpânită, foaia de cort din față se cascade puțin, și capul speriat al lui Țugui, ordonanța mea, apare.

-Don' sblocotenenț, don' sblocotenenț!

-Ce-i mă?

-Trăiți, don' sblocotenenț! De un ceas sună adunarea domnilor ofițeri în pas alergător!

S-a topit vraja odihnei. Bombănind, ne căutăm vestoanele și bocancii și iată-ne pe malul Cașinului la spălat. Treziți de-a binelea de răcoreala apei, recăpătăm buna dispoziție, dar nu ne putem dumiri ce s-a întâmplat de i-a venit poftă colonelului să ne cheme. E ceasul 12. Soldații în plin repaus își cos efectele, își curăță armele, iar grupuri-grupuri, tolăniți pe iarbă în jurul corturilor, pălăvrăgesc. Locotenentul Vlașca, comandantul companiei, Boteanu și cu mine pornim spre fabrică, unde-i popota noastră. Sala cazinoului, unde ne adunăm de obicei, e aproape goală. Însă, într-un colț, doi joacă table, vreo câțiva chibițesc, iar dintre „cei mari” nu-i nimeni. Abia pe la 1, apare maiorul Toescu, asudat, cu bluza deschisă și cu chipul pe

ceafă. Ofițerul de serviciu și toți sergenții de zi, droaie după dânsul. Urcă încruntat scările, se oprește în prag, și după ce ne aruncă o privire piezișă pe sub sprâncene, face semn să ne strângem cerc în jurul său.

-Băieți! Numai două vorbe. Nu-i timp de pierdut. Am primit ordin să executăm un marș ofensiv! Marș ofensiv!

Se face tăcere completă. Trec vreo câteva clipe și unul dintre noi întreabă:

-Unde?

-Nici o vorbă, nici o vorbă, se stropșește răgușit maiorul. Cartușe de război pe oameni și rația de rezervă. Cartușe, cartușe! S-a auzit?

S-a auzit; dar nimeni nu pricepe nimic. Despre ce marș ofensiv poate fi vorba? Abea ne-am întors ieri-seară din manevre. Colonelul Gorski, comandantul regimentului, e la Botoșani, căpitanul Pascu, mi se pare la Adjud; o parte din băieți au șters-o la Bacău, unde-i un varieteu fain! Cel mai mare în grad a rămas maiorul. Masa o luăm pe repezeală, aproape în tăcere, îngândurați. Nu se aude decât trăncănitul farfurilor și al tacâmurilor. Fiecare de-abia aștepta să se termine atmosfera aceasta încărcată și să-și vadă de trupă. Ordini, comenzi, cruci, dumnezei, ghionturi, palme și răcnete se amestecă timp de trei ceasuri, până ce corturile sunt strânse, ranițele făcute, cartușele și rațiile de rezervă distribuite. Pe plutoane, cu arma la picior, așteptăm semnalul de plecare. La patru jumătate, încolonați câte patru, pornim spre Întărcătoare.

Fără voia noastră, aruncăm o privire fabricii Union, în jurul căreia, de bine, de rău am trăit câteva săptămâni veseli și tineri! Nici urmă de bivouac. Cașinul își duce nestingherit și nepăsător apele repezi, la vale. Dumbrava din cotul lui, încremenită, pare un decor de

teatru.

Mergeam spre graniță.

Muntele Războiul străjuiește intrarea defileului, cu Măgura Cașinului. Îngusta cale ferată, a societății forestiere, urmărește, șerpuiind, cursul apei. Iar murmurul Cașinului neastâmpărat, face cor cu nelișiștea sufletelor noastre.

Urcăm! La fiecare haltă, ofițerii discută laolaltă probabilitățile. Părerile sunt împărțite și chiar și cei mai pesimiști nu cred într-un război acum, în preajma toamnei, afară numai dacă în cel mult două luni s-a sfârșit cu Puterile Centrale.

Fluierul ne împrăștie pe la plutoane și, ca un șarpe enorm, batalionul se târâie la deal. Nu ne distrage nici valea încântătoare a Buceșului, nici pitorescul defileului, nici plaiurile minunate ale Sboinei, nepătate încă de sânge. Pe la toacă, un popas mai lung la Întărcătoare, un nume care curând va fi pe buzele tuturor, astăzi punct trigonometric și câteva cabane de care se folosesc exploatorii codrilor necălcați decât de fiare. Înserează, dar pornim înainte spre Clăbuc. Urcușul e în piept, echipamentul greu, și deși suntem la jumătatea lui august, e cald tare, și pe lângă toate, nelișiștea fiecăruia sporește cu cât ne depărtăm de locurile unde cunoaștem fiecare potecă. Șoseaua strategică, construită de curând, cotește și ocolește înălțimile, pentru a răzbi până la graniță. Odată cu seara, ajungem la poalele Clăbucului, enormă, căpătână de granit, învăluită în umbră misterioasă, amenințătoare. Trupa, înșirată pe dreapta și pe stânga șoselei, se pierde în noapte. Doar câte un licurici, țigară aprinsă, vădește prezența cuiva.

Ofițerii, chemați la ordine de maior, sfârșesc prin a înțelege că la noapte se decretează mobilizarea,

dar peste un ceas trecem Carpații. Pichetul nu e departe, un grănicer are să ne fie călăuză până la pajura împărătească. Până atunci, tăcere completă. Pe compănii, fiecare soldat își leapădă ranița, gamela și bidoanele, ca să fie mai sprinten și să nu facă zgomot. Într-o tăcere impresionantă, pe o noapte de păcură, cu nervii întinși ca niciodată, ne încononăm și așteptăm. E ceasul 10, și codrii misterioși prind a înghiți cele dintâi formațiuni ale regimentului. Când vine rândul nostru și trupa încarcă armele încă mute, înțelegem că totul s-a sfârșit. Porrim. Nu vorbește nimeni. E așa de întuneric, încât abia poți bănui spatele camaradului din față. Din când în când o bufnitură, și coloana se oprește. S-a poticnit și a căzut un om sau un cal de la mitralieră și fiecare, pe înfundate și cu grije, se întreabă ce-i. Mergem pe o potecă; ne-am înșirat prin flanc câte unul, și vreme de două ceasuri nimic nu schimbă tălăzuirea aceasta nesuferită. Doar înștiințările înaintașilor noștri, comunicate înăbușit și alandala, că dăm peste un copac prăbușit, peste un podeț ori șanțuleț.

Deodată, avem impresia că murmurul aproape nedeslușit al celor din fața noastră, cu care ne deprinsesem de la plecare, s-a topit parcă. Coborâm! La fiecare pas dăm peste trunchiuri de copaci, peste bolovani; piciorul se afundă în băltoace. După opinteli și șoșoteli, ne oprim. Se trimit agenți de legătură spre capul coloanei și, cu strângere de inimă, aflăm că ne-am rătăcit. Un cal de la compania de mitraliere, din coada batalionului, s-a desprins din rând și a luat-o la întâmplare prin pădure, iar compania a cincea și a opta, după dânsul. Ne-am oprit în fundul unei văgăuni și nu ne puteam mișca. Suntem la noi? Am trecut la inamic? Nimeni nu îndrăznește să scapere ori să aprindă un chibrit, iar trosniturile uscăturilor pe care calcă unul

sau altul iau proporții neobișnuite. S-a făcut aproape unu jumătate. Cei câțiva ofițeri, printr-un instinct de solidaritate nemărturisit, ne găsim împreună, așteptând agenții trimiși la întâmplare să caute legătura ruptă. E răcoare strașnic, și la început e plăcut să simți sudoarea zbicindu-se. Suntem lac de apă doar! De la o vreme, un tremur ne cuprinde și dărdăim fără voia noastră. Zadarnic ne împotrivim. Un fel de frică pune stăpânire pe noi și în vreme ce, ca la o comandă, norii se împrăștie, și prin perdeaua lor răsare luna, o pocnitură de armă stârnește ecoul pădurii întregi. Sărim în picioare cu toții, și până să ne reculegem se mai aude o pocnitură, și alta, și alta. Focurile se întesc și se încrucișează peste capetele noastre. Răpăie o mitralieră câteva minute, ricoșete, bâzâie și plesnesc copacii. Pădurea are două orchestre proprii, dar amândouă cântă în același timp. Și în măsura în care deasupra noastră se desfășoară alarma aceasta amețitoare, ne cuprinde o revoltă surdă. Cum să sfârșim fără a fi început măcar? E cu putință? Nici n-am văzut inamicul; nici nu știm că e război, și să pierim striviți ca niște râme, în fundul unei mocirle, fără a trage sabia? De vreme ce șuieră gloanțele, poți muri. Dar cum să mori când nici nu te-ai bucurat de viață? Nu se poate! Doar zbuciumul nopților de învățătură stăruie încă în mine. Și apoi, mă așteaptă părinții, și am drept să trăiesc. Și vreau să trăiesc! Am așteptat să fiu om, m-am trudit să fiu om, și acum să mor fără să mă apăr? Cel puțin să tragem și noi, să ne apărăm, să încercăm. Dar cum? Zadarnic ne învățăm pe loc, pierduți, neputincioși! Nu vedeam nici o ieșire. Din clipă în clipă, așteptăm să fim uciși, și în fiecare umbră care se mișcă bănuiam patrula inamică, gata să ne culeagă, fără a putea face un gest de împotrivire.

Dar, ca prin minune, împușcăturile se răresc și

treptat-treptat, o liniște desăvârșită se așterne. Să tot fi trecut o jumătate de ceas, mai lungă și mai nefchипuit de înfricoșătoare decât oricare alta. Necunoscutul, noaptea, cel dintâi răpăit de gloanțe, teama de a fi făcut prizonier fără a fi zărit inamicul ne ridică judecata. Dar, pe măsură ce luna aleargă prin nori, privindu-ne parcă ironic, bățile inimii se liniștesc, senzația de gol ne părăsește, și glasurile prind a se desmorți. Vina o aruncăm, se înțelege, pe comandanții care habar nu avem pe unde sunt! Să n-ai măcar o hartă de companie și să te iei cogeamite regiment de vânători după o singură călăuză! După un soldat care poate fi un spion sau trădător. Și până la patru dimineața, când începe a se zori de ziuă și restabilim legătura, fiecare critică împrejurările și amenință copilărește. Trece prin toată gama stărilor sufletești și suntem alții când alergăm să ne ajungem regimentul. Am și uitat de revoltă și de frica noastră, de toate ceasurile de îndoială, puse parcă anume pentru încercare. Fiecare abia așteaptă să se apropie de inamic și să afle ce s-a petrecut. Ce curioasă e structura omenească! Adineaori, băjbăiai de frică să nu te prindă și afuriseai pe cei ce te băgaseră în război, și acum nu știi cum să-ți ajungi camarazii din urmă, pentru a fi mai aproape de moarte! Dar nu e vreme de reflexii. Crengile copacilor te încurcă și trebuie să le dai la o parte, urcușul e în piept și-ți taie respirația, și pe lângă toate, trebuie să împingi soldații, care dau buzna unde găsesc o șuviță de apă curată. De aseară n-am băut strop.

Încă puțin și scăpăm la poteca părăsită. Drumul cotește, se deschide un mic luminiș, și iată pichetul unguresc de grăniceri. Departe fumegă, zidurile-s ciuruite de gloanțe, înnegrite, geamurile sparte, și soarele care răsare mângăie frunțile celor dintâi morți și

răniți. Sunt de-ai noștri și de-ai „lor”. Șeful pichetului, gros și umflat ca un butuc, își doarme somnul de veci în fața ușii, dezbrăcat aproape și cu niște papuci de odaie în picioare. Ceva mai încolo, cu mâna pe armă, alt grănicer ungur, încremenit pentru totdeauna. Ai noștri, vreo patru, puși unul lângă altul, la umbră. Iată și un post de prim ajutor, târgi cu răniți palizi și resemnați, haine pătate de sânge, arme și efecte lepădate. Ciudat, nimeni nu-i impresionat. Contactul cu realitatea s-a făcut prea pe neașteptate ca să te surprindă ceva. Și apoi, în fața noastră se aud focuri de armă, trăncănește și o mitralieră și târgi cu răniți sosesc... Pe urmă, e cald, și trebuie să te ștergi de sudoare, și în pas alergător îți cotel cu plutonul. Și vrei să știi unde mergem și ce se petrece în fața noastră; și de ce alergăm? Cei din capul coloanei nu pot merge mai încet? Doamne! Ce bine era ieri dimineață pe malurile Cașnului! Ce mult îi de-atunci! Ne oprim, strângem rândurile și tupilați sub o poală de pădure, așteptăm. Desfășurate în trăgători, mai multe companii din batalionul întâi trag. Trag mereu! În cine, nimeni nu poate răspunde dar sigur este că se încrucișează gloanțele și cad morți, răniți. Deocamdată suntem feriji, și fiecare din noi se gândește că dacă diseară se încheie pace, are norocul să scape cu zile! Nu credem să poată face față inamicul și României! Dar unde sunt comandanții? Ce rost avem aici?

Plutonierul Irodel, rănit, istorisește ce s-a petrecut aseară:

Batalionul înainta în noapte, spre pichetul unguresc, cu gând să-l împresoare. Căinii sanitari, care ne mâncaseră zilele tot timpul concentrărilor, erau așa de bine dresați încât de atunci nu i-a văzut nimeni, au dat peste cei de la pichet și s-au luat la scărmană. Un cal de la samare a prins a necheza, un grănicer ungur,

din prag, a tras un foc în vânt, nebănuind adevărul; nu știu care de la noi, pierzându-și cumpătul, a descărcat arma, și într-o zăpăceală completă, a început focul. Vreo câțiva mai îndrăzneți de la compania treia au ajuns la pichet. O parte din grăniceri au căzut. Alții au dispărut în noapte, pe poteci cunoscute de dânșii. S-au mai schimbat câteva focuri între două companii amice, dar lucrul acesta n-are să se afle niciodată! Ordinea s-a restabilit spre ziua, dar lupta se dă de-atunci...

E nevoie de noi. Ne desfășurăm în trăgători. Suntem în linia a doua. Cei dinainte trag mereu. Sublocotenentul Teofănescu, tânăr, plin de entuziasm, cade rănit greu. Mitrăliera trage întruna. Așteptăm gătuji de emoție să ajungem la creastă, să deschidem și noi focul. Deodată, în față, departe, un camarad deslușește cu binocul o capelă românească! Se comunică în urmă, verificăm faptul, și după oarecări ezitări, corniștii sună încetarea focului. Trece un răstimp și, plini de neliniște, așteptăm. Ca prin vis, ne răspunde „inamicul” același semnal. Am înghețat cu toții! Apărem la creastă cu toții, se sună adunarea, ne ridicăm în picioare și cu deznădăjduită amărăciune, vedem apărând de prin desigurii unități din regimentul 25 Vaslui... Noi trecusem frontiera pe la Clăbuc, dânșii la dreapta noastră, dar, din pricina lipsei de legătură, aproape se rătăciseră...

Adevăratul inamic nici nu se vede. Fatalitatea însă și-a însemnat jertfele. Ne uităm unii la alții, pătrunși de o nemăsurată tristețe, martori tăcuți ai cumplitei dureri de care e cuprins maiorul Botez, comandantul batalionului... Lăsăm în urmă răniții, și după o cercetare generală a singurei hărți pornim într-un fel de excursiune armată. Ofiterii, înainte, discută întâmplările de azi-dimineață; trupa în urmă, în pas de manevră. Coborâm munții și ne apropiem de satul

Oituz. Nici o măsură de siguranță, nici măcar o patulă în pădure. Nimic. Ca și cum suntem în zilele bune și ne reîntoarcem dintr-un marș oarecare... Satul prinde a se desluși în vale și e atâta siguranță că inamicul nu există, încât intrăm în Oituz cu armele descărcate... Căsuțe curățite peste tot; râul pitoresc întovărășind cu apele-i limpezi și liniștite șoseaua bine întreținută, care desparte satul în două. Peste puțină să oprești soldații care, cât ai clipi din ochi, s-au împrăștiat ca potârnichele prin toate casele. O liniște suspectă ne apasă. Nici un suflăt de om în tot satul. Abia peste o jumătate de ceas, un soldat ne aduce un civil rățâcit într-un beci. Adunați în jurul lui, ne întrecem în glume și-l luăm drept bun român, cum se spovedește el, care-și așteaptă frații din regat. Capătă țigări și bani de la cine se nimereste, mai ales când blastămă și afurisește „catanele ungurești care au plecat de mult de pe aici după ce au ridicat ce era de preț în casele românilor, mânca-le-ar câinii...” Cu toată nepregătirea noastră, are ceva suspect în el și, mai mult de formă, îl dăm în primirea unui gradat. Un agent de legătură anunță sosirea colonelului Gorski și a aghiotantului său, care de aseară se făcuse nevăzut în urmă pentru a-i arăta drumul. Corniștii, din ordinul comandantului batalionului, sună... adunarea regimentului pentru a da onorul!!! Ca în timp de pace! Soldații, alergând, prind a ieși de prin case. Fiecare își caută locul să poată intra în front, și în momentul în care se sună „dreeepți” și, înșirați câte patru pe șosea, în rânduri strânse, prezentăm arma, de pe muntele din fața noastră pornește o furtună de gloanțe. Câteva clipe, buimăciți de atacul acesta neașteptat, stăm pe loc. Dar numai câteva clipe, căci, fără nici un ordin, trupa s-a trântit la pământ. Zăpăceala e mare. Mitrăliera tăcănește nebună! Gloanțele scheună disperat în jurul

nostru, ricoșetele pe șosea plesnesc furios. M-am nimerit în șanțul din dreapta, descoperit. Lângă mine e Vlașca. Snopurile de gloanțe îmbracă toată zona și răscolesc pământul și pietrișul. Aud în două rânduri un glas strigând:

-În pădure, băieți, în pădure!

Fluiere disperate, vaiete, sudălmii... Am impresia că nu mai pot scăpa din viesparul acesta. Mă fac una cu pământul; îmi pun o lopată Linnemann în dreptul feței; scut naiv... Aștept moartea o clipă. Și încă una. Și fără să-mi dau seama, într-un salt nebun, trec șoseaua, sar în apă, dau în pădure, unde, la adăpost de gloanțe, gâfâind și galben la față, caut să mă dezmeticesc. Gloanțele şuieră la întâmplare încă vreo câteva minute, și liniștea se restabilește... Unul din noi descarcă revolverul în spionul care, profitând de zăpăceală, reușise aproape să dispară după copaci. Tot regimentul e împrăștiat ca puii de cloșcă părăsiți. Colonelul intervine energic; repede ne orientăm și, desfășurați, învăluim poziția de pe care au plecat focurile... Peste două ceasuri, Magherușul e înconjurat și ocupat. Porțiuni de tranșee, adăposturi blindate, o piesă de mitralieră stricată, benzi de cartușe trase, câteva arme și... trei butoaie cu brânză de munte. Pe la toacă am scăpat de defileu și, după cât se pare, obiectivele sunt ajunse. Pe înălțimile care domină Brețul instalăm avant-posturile... Carpații au rămas în urmă. În față se deschide orizontul până dincolo de Vașarhei... N-au trecut nici douăzeci și patru de ore. Suntem în război. Am primit botezul de sânge. Stâlpii de la graniță s-au prăbușit...

Laolaltă cu cel dușman, a curs și sânge nevinovat. Se va spune cândva acest lucru? Întinși pe iarbă, în pajiștile unde până acum răsunau numai tălângile vitelor și fluierul păstorilor, scrutam cu binoclul depărtările...

O căruță cu bejării stârmește colbul de pe drum. Un călăreț dispare ca o nălucă. Dintr-o gară, se desprinde greoi un tren de fugari. E cel din urmă. Odată cu fumul negru al locomotivei se împrăștie emoțiile primei zile de campanie...

ATAC LA COROND

De o lună, sutem în plină înaintare. Zi de zi, fără odihnă, am străbătut zeci și zeci de kilometri. În recunoașteri sau avanposturi, cu tot echipamentul în spinare, dormind iepurește, am lăsat Carpații mult în urmă! De la Brețcu, un salt amețitor de bucurie, cu nădejdi crescânde în fața inamicului, ce se retrage întruna. Cele trei poște de la Vașarhei la Cicsereda aproape de necrezut, le călcăm într-o zi. Dar ce zi! Porniți în miez de noapte, trupa fără ranițe, ofițerii fără săbii, pe care le-au lepădat a doua zi după mobilizare, numai cu sacii de merinde și cartușierele pline, fără popasuri, mai mult alergând, ajungem, când soarele trece de amiază, acolo unde Oltul nu e decât un pârau pe care-l treci cu piciorul. Tragem nădejde să ne oprim, să auzim cuvântul așa de așteptat „Repaus“! Nici gând. Glumele și ghidușiile obișnuite au conținut, iar cobzarii din capul companiei au amuțit. Comandanții de plutoane își îndeamnă oamenii. E greu însă. Arșița e grozavă. Praful amestecat cu sudoare lasă dăre negre pe fețele noastre pârlite. Apa șipotelor nu poate răcori trupa înfierbântată! Din când în când, cei mai slabi se desprind din rând și cad. Sunt și chiulangii, dar îi cunoaștem și le venim de hac. Gradații se stropșesc, ofițerii intervin, și o clipă se reface coloana. Totuși, în urmă rămân mulți. Nu-i timp de pierdut cu dânșii...

Dau să ridic pe Crăciun Nechita, soldat vrednic și cuminte, căzut pe zonă. Îl apuc de cureaua sacului și abia îl urnesc.

-Ce ai în sac de-i așa de greu? îl întreb mirat.

-Să trăiți! N-am nimic...

Dar când îl desfac gălesc peste șaptezeci de lăcăți noi-nouțe, clește, vreo două ciocane, o adevărată

prăvălie de fierărie!

-De ce le-ai luat, măi nenorocitele?

-M-am gândit să le am acasă după ce m-oi demobiliza...

-Aruncă-le dracului...

Râde toată compania în hohote, și o bucată de vreme marșul pare mai ușor. Nechita își ajunge rândul din fugă, bucuros că a scăpat de așa o greutate.

Trecem fără haltă pe la Tușnad, unde am da toată averea să ne scaldăm, și pe la toacă suntem în plin șes. Cicsereda, ținta noastră, e departe încă. În fund, Munții Ciucului joacă în soare, enigmatici. Mergem mereu! Odată cu seara, mai puțini de jumătate prindem a urca înălțimile. Intrăm în oraș, cu baionetele la armă, primiți de... câteva salve trase aiurea. Pe strada principală - câțiva unguri uciși de proiectilele noastre. Pustiu. Vitrinele - trase. Câteva tranșee proaste, lăzi cu muniții și mobilier de prin casele orașenilor. Prindem un convoi de care cu refugiați și, zdrobiți de oboseală, ne instalăm în avant-posturi. Până a doua zi seara, curg rămășițele batalionului. Luăm urma inamicului și nu-l slăbim. Trecem prin Domokos, sat mare și frumos. Biserica - imensă. E slujbă, și câțiva intrăm. Femei îngenunchiate, îmbrobodite cu marame negre, își plâng în șoapte morții...

Am trecut și de Alfalu. Patrulele iau din ce în ce mai des contact cu inamicul. Desigur, se pregătește ceva. Curg companii după companii... Circulă mașinile, se încrucișează curierii, sosesc ambulante. Avioanele, bondari îmbrăcați în argint, sclipesc toată dimineața în soare. Se înjgheabă legături telefonice, lucrează trupele de specialități... Toată divizia e în fierbere! Măine, 16 septembrie, atacăm satul Corond. Se fac ultimele pregătiri. La unu, regimentul nostru, adunat într-o

imensă poiană, așteaptă. Deși e noapte, ne deprindem cu întunericul... Trec unități. Iarba necesită amorsește pașii infanteriștilor și trapul cailor. Se aude numai câte un bici plesnind și huruitul surd al tunurilor. Mirosul de sudoare, de trupuri nespălate, de curele și unsoare ne stă în nări! Trece artileria... Și infanterie. Companii - fantome mute - defilează în tăcere. Doar câte unul din fuga mersului întreabă:

-Măi tu, măi! Ci regiment îi aista?

Ori:

-Nu-i pe la voi unul Costache a Ilenei din Călărași?

-Măi frate, dă-mi să trag și eu fum!
Întrebarea rămâne pustie...

Când, în sfârșit, ne vine rândul și pornim, se crapă de ziua. Artileria a luat poziție la poalele pădurii. Căi, legați de copaci, schimbă impresii cu călăușii noștri de la mitralieră. Treceam peste tranșee părăsite, printr-un sat fără nume pentru noi, pustiu și sinistru, și pe la opt dimineața suntem la capătul satului Corond. Ne desfășurăm în trăgători și înaintăm. O parte pe ulițele satului, iar unii de-a dreptul prin grădini. Gospodării bogate, lăsate în voia soartei... Pomii, încărcăți de fructe, amăgesc soldații, care din mers își umplu buzunarele, crezând că-s la manevre. Dar n-am făcut o sută de pași. Patru bufnituri repetate se aud departe, în față, și până să ne întrebăm ce sunt, patru trăsnete trec urlând peste noi, trosnind în urmă. Ne oprim pe loc și căscăm gura la clăbucii albicioși ce se împrăștie ușor pe albastrul cerului. Oamenii fac fel de fel de glume, și cui îi este la îndemână scutură copacii mai departe... Sus de tot, zbârnăie un aeroplan inamic, însemnând cu mitraliera o limbă convențională. Regulează tirul. Mai trec vreo câteva minute, și alte bufnituri cutremură văzduhul. Până să ne desmeticim, șrapnelele și obuzele curg

pretutindeni. Multe case s-au aprins; stogurile de paie și nutreț sunt o mare de flăcări! Trag îndrăcit și tunurile noastre. Cele dintâi lanțuri de trăgători au luat contact cu inamicul. Clănțnesc mitraliere dușmane întruna. Ai noștri înaintează în fugă prin pălălaia și fumul ce te înecă. Putoare de pucioasă, strigăte răgușite, vaiete. Sergentul Rugescu Ilie și-a pus piesa în bătaie lângă un podet și schimbă bandă după bandă. Obuzele răscolesc bufnind pereți întregi, și țândări, bârne, schije zboară nebune... Jăratecul îți dogorește fața: simți că-ți crapă capul de căldură; ca un automat, strigi „înainte!” Nu te aude nimeni și nu auzi nimic. Nici o comandă. Nu mai suntem oameni. Îți duci înainte plutonul prin semne, pe care nu știi dacă le înțelege singur. Sar geamurile țândări și cad mulți loviți în spate. Plutonierul Andriescu își descarcă pe o fereastră carabina. „Te pomenești c-a înnebunit!” Îmi trece prin gând, și fără să am vreme să întreb ce-i, se repede cu sergentul Burlacu și cu încă doi spre casă. Dintr-o lovitură, sare ușa din țâțâni! Dau buzna înlăuntru, se aud înpușcături și trei unguri civili, luați în baionete, își dau suflitul în prag, unde sunt azvârlîți.

Înainte! Mitraliera din față a tăcut; inamicul fuge. Iată cei dintâi prizonieri: tineri, sprinteni, dezarmați, veseli că au încheiat-o cu frontul. La dreapta clocotește încă lupta. Abia am vreme să mă uit în urmă. Lanțurile de trăgători urmează... Încă puțin, și ieșim din bătaia artileriei. Treceam în fugă albia unui pârau, și plutonul prinde a urca coasta cimitirului. Compania a șasea susține înaintarea noastră. O sfortare, și cădem în spatele inamicului. „Mai repede, băieți!” Dar nu mi-am terminat gândul. Cu huiet sălbatec, crapă un cazan cu foc. Una cu pământul, nu îndrăznesc să-mi mișc trupul. Desigur, aista-i sfârșitul. Îmi vâjaie capul și-mi țiue

prelung urechile. Scuip pământ și iar scuip, dar... sunt
teafăr.

Înainte! La fiecare răstimp de liniște, un salt înainte! La fiecare salvă, culcați la pământ! Sar crucile și grilajele mormintelor; așchii, tăndări, bucați de lespede caută cu sete și ciudă carne proaspătă. Sângele cald stropște ca o crudă fatalitate locurile unde și-au plâns durerea atâția străini! Răniții își pansează rănila, fără să se sinchisească de obuzele ce ne urmăresc pas cu pas, ca și cum moartea nu mai are drept să se apropie de dânșii! De-am ajunge sus mai degrabă! Pașii noștri sunt însemnați cu sânge, dar, în salturi disperate, ne apropiem! Artileria scupă foc spre bateriile inamice. Tirul s-a lungit, nu mai suntem în bătaia obuzelor. Locul nostru l-a luat a șasea... Am timp să văd ca prin vis un fulger despărțind pământul. Rrrruuummmppp! Rrraaapppp! crapă obuzele. Cade, lovit greu la cap, sublocotenentul Berman; îngenunchează pentru totdeauna sergentul Blânda, un munte de om! Un gol vremelnic rămâne pe linie.

Înainte! Coborîm în fugă. În stînga clipesc baionetele regimentului 10 Putna... Inamicul a părăsit tranșeele și fuge. Poziția e întoarsă, și urmărirea începe. În două ceasuri suntem la observatorul de artilerie. Cimitirul blestemat și Corondul se văd ca într-o carte. Focul își termină opera mistuitoare, mai bine de jumătate de sat nu-i decât mine înnegrite, fumegînde, și tot pare așa de departe, așa de departe! Linîștea s-a întins și am vrea să ne odihnim măcar oleacă, dar ordinele sună altfel. Sub conducerea căpitanului Drăgoescu din 29 Infanterie, pornim o mișcare de întoarcere spre Atia. Tunurile inamice au tăcut și mai avem vreme să le zărim atelajele urnindu-se în sforțări disperate. Un călăreț rămâne în urmă, descalecă fără să tină socoteală

20

de gloanțele noastre și, pe când se retrage în fugă, o explozie formidabilă cutremură văzduhul. Sărise în aer depozitul de muniții! Artileria noastră a lungit mult tragerea, și moralul e altul. Cine n-a fost pe front nu-și poate închipui încrederea ce ți-o dă obuzul amic, care, văjâind peste capul tău, răbufnește departe. E tare cald! De aproape douăprezece ceasuri n-a înghițit nimeni strop de apă. Gâttelejurile-s uscate, și buzele - arse de emoțiile trecute și de arșiță. Răgușiți, abia vorbim! Bluzele noastre înnegrite s-ar putea storce de ude ce-s. Dar nu-i vreme de reflexii. Desfășurați și împânziți prin locuri necunoscute, prin bulgări, arături, miriști ori băltoace, fiecăruia cum îi e scris, mergem într-un ritm aproape supraomnesc. Ce ar fi, Doamne, dacă în față ar trage și mitralierele ungurești! Sfârșiți, rămân mulți în urmă, dar ne ținem încă.

-Cete făceai, măi Crăciun, cu lăcățile tale?

-Îmi încuiam sufletul de veci - răspunde râzând.
Noroc de dumneavoastră, că m-ai scăpat de ele!

Un răpăit de arme, prelung și continuu, se aude departe. Mărim pasul fără să vrem. Fără răgaz, fără haltă, mergem mereu. Odată cu seara suntem în fața satului. Așteptăm ordine. Cine are, ronțăie un pesmet ori scociorăște cu vârful baionetei în cutia cu conserve. După câteva clipe de odihnă, gurile prind a se dezmoți. Nu-i vreme de căinat pe cei rămași în urmă. Întâi pentru că nu știm ce are să fie cu noi, și pe urmă, căți nu visează o rană, așa... potrivită, ca să stai într-un pat curat, și o mână albă să-ți aline durerile.

S-a lăsat noaptea deasă când trecem pînă Atia, în rînduri străne. Arde. Focul macină munca trudnică a celor ce poate luptă azi cu noi. Umbrele noastre se profilează enorme și caraghioase. Ne crapă obrazul de dogoreală, dar alt drum nu-i. Cotul pavază în dreptul

21